

fysiske Tilstand, saa viste det sig, at 161 havde arvelige Sygdomme, 69 vare aandelig degenererede, 191 vare fysisk degenererede, og kun 141 betegnedes som normale. Der var, ejendommeligt nok, blandt disse 510 Fanger 121 Totalafholdsmænd. Hvis man deraf vilde slutte, at Totalafhold førte til Forbrydelse, vilde det selvfølgelig være en fuldstændig latterlig Paastand. Der er al Grund til at tro, at en Afholdsmænd vil være bedre i Stånd til at modstaa en Forbrydelse end den, der drikker. Men lige saa sikkert er det, at naar en Mand er ulykkeligt stillet, vil han kunne begaa en Forbrydelse, selv om han er Totalafholdsmænd, thi der er en Magt, der er stærkere end Totalafhold: Det er de sociale Vilkaar.

Derfor vil jeg sammenfatte mine Betragtninger her i dette, at det, der skaber elendige Forhold, i hvilke ogsaa Alkoholismen gror, det er daarlige Erhvervsforhold, en slet Opdragelse, arvelige Forbrydervaner og Degeneration. Det vilde være ubilligt, om man sagde: Alt dette maa Individene selv svare for. Man kan rette den Anklage mod det Samfund, i hvilket man lever, at det selv til en vis Grad, i betydelig Grad er ansvarligt for, hvorledes Individene blive; jo større Hensyntagen en Lovgivning viser et Folk, selv om Lovgivningen ikke kan regere selve Livet, i jo større Grad den kan ophjælpe Individene, jo flere Hensyn den kan tage til hvert enkelt Individ, desto lykkeligere Samfundsvilkaar kan man tænke sig, der vil findes, derom ere vi ikke i Tvivl. Derfor kunde jeg ogsaa med fuldkommen Grund sige, at Drikkeondet er ringest i den Arbejderverden, hvor Arbejderbevægelsen har faaet det stærkeste Tag i Arbejderne. Hvis jeg vilde pege paa den faglige Arbejderbevægelse, der er rejst i Retning af ikke blot at skabe bedre Lønvilkaar, men ogsaa at skabe bedre Anvendelse af Fritiden, ædlere Nydelser o. s. v., ville de Herrer se et ejendommeligt Billede, sammenlignet med det, der er gældende i de gamle Lavsdage, hvor man sloges og drak paa Kroerne, og hvor Arbejdernes hele Intelligens og intellektuelle Værd var saare ringe. Man vil se en stor Forskel, som er glædelig, men den skyldes hovedsagelig disse Arbejdere selv, og jeg maatte maaske uden at fornærme f. Eks. de udmærkede Afholdsmænd, der have arbejdet for deres Sag med nogen Fanatisme, til Tider med nogen Ensidsighed, men altid vistnok med ædel og god Villie, sige: Mine Herrer, De have glemt undertiden, at der

er andre Faktorer her i Sumfundet, der arbejde paa denne Ædruelighed; den bedste allierede, De nogensinde have haft, er den moderne Arbejderbevægelse. Der er gennem Arbejderbevægelsens organisatoriske Forsøg, gennem dens Ophjælp af Arbejdernes økonomiske og aandelige Liv skabt mere Ædruelighed, end der nogensinde vilde være blevet skabt, om man ikke havde haft denne Arbejderbevægelse, men blot en almindelig Appel til at lade være med at drikke. Jeg kunde paavise det ved følgende: Lav Løn betyder jo et Underforbrug af Føde, og hvor man ikke har den fornødne Føde, der bliver Snapsen ofte et Surrogat. Der kommer en arbejdsløs Stakkel ind paa en Fabrik eller et Værksted til sine Kammerater. Ja, det nærmeste er maaske, at man byder ham, som man gjorde i gamle Dage, en Snaps, der taales daarligere af den, der har en tom Mave. Det er jo saaledes, at hvor nærende Føde ikke er til Stede, navnlig f. Eks. hos Landarbejderne, der kan Snapsen ofte blive et Surrogat. Den nuværende Tolddirektør, Marcus Rubin, og Læge Bluhme skreve en Gang om dette Spørgsmaal, Øl og Brændevin, netop med Henblik paa Landarbejderne, at hvor Kosten var tør og utilstrækkelig, virker Snapsen oplivende, skønt det jo kun er en Indbildning, et Bedrag. Om man kunde byde en sulten Mand mere nærende Føde, vilde det være den eneste virkelige værdifulde Forøgelse af hans fysiske og aandelige Velvære. Men det er ogsaa saaledes, at den lange Arbejdstid kan opfordre Arbejderen til at stimulere sig ved en Snaps. Det er bevist, at hvor Arbejdsdagen er meget lang, forefalde de fleste Ulykkestilfælde i de sidste Arbejdstimer, thi i de sidste Arbejdstimer er Arbejderens Udholdenhed svækket. Naar man for at holde den Kraft, der er nødvendig, oppe, bilder sig ind, at Snapsen hjælper dertil, ja, saa kan man sige, at Snapsen er en daarlig Ven at have, men man kan ogsaa sige, at det eneste, der vilde være rigtig nødvendigt og forsvarligt, var, at Arbejdsdagen blev kortere, fordi Arbejderen saa ikke vilde være saa svækket.

Man kan endvidere sige, at naar vi have daarlige Byggelove, naar vi have daarlige Boliger, naar der vises for ringe Hensyn til den fattige, naar han kort sagt ikke kan bo under sunde Forhold, saaledes at han kan føle sig lykkeligere ved Hjemmet end paa Værtshuset, saa trækker Værtshuset ham til sig. For at opnaa, at han skal føle sig lykkeligere i sit Hjem, maa